

1. Abony, Turjányos-dűlő

(Pest megye) R

2007-ben folytatódott az 1. sz. agyagbányában a nyersanyag-kitermelés által veszélyeztetett lelőhely 2004 óta zajló megelőző feltárása.

Május elejétől október végéig a jelenlegi bányatelek ÉK-i sarkának, megközelítőleg 3,1 hektárnyi régészeti felületnek a feltárását végeztük el, így a kutatott terület nagysága összességében meghaladja a 135 000 m²-t.

2006-ban nem jutott idő a felület Ny-i szélén elhelyezkedő beásások kibontására. Ehhez az objektumcsoporthoz tartozott az a két, egymásra szimmetrikus, megközelítőleg derékszögben kanyarodó alapárokszakasz, amelynek idei kibontása során aljukban különböző méretű és mélységű cölöplyukakat észleltünk. Az alapárkok közötti területen az árokszakaszok szimmetria-tengelyében egy három cölöplyukból álló oszlopsort is kibontottunk. A terület rész erodáltsága és a nagy mértékű újkori bolygatás következtében a szerkezet Ny-i lezárását nem találtuk meg. A beásásokból előkerült csekély mennyiségű leletanyag egyértelműen a késő rézkor kezdeti szakaszára, a protobolerázi horizont időszakára keltezhető. Ezek alapján nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy a korszak településéhez tartozó építmény szerkezeti alapozásának egy részét sikerült feltárunk. Az előző évről áthúzódó felületen még egy, számos beásásból álló, nagy mennyiségű leletanyagot, köztük paticsot tartalmazó anyaggyerő gödröt is kibontottunk.

A lelőhely csaknem egészét kitevő, a protobolerázi időszakra keltezhető telep tájolása alapján feltételezhető volt, hogy az idén feltárandó terület rész csak a település ÉK-i szélét érinti. Az előkerült objektumok elhelyezkedése és a belőlük előkerült leletek igazolták ezt a feltevést. Ezen a részen nem találtunk olyan jellegzetes telepobjektumokat, amelyekből az egykori település lakókörnyezetére utaló nagy mennyiségű „települési hulladék” vagy paticsomladék került volna elő. Ezzel szemben a feltárt gödrök nagy része a már előző években megismert, átlagosan 2 m hosszú, 0,5 m széles, az alja felé szűkülő, egyes esetekben rendkívül mély beásások csoportjába tartozott. Az objektumok formája, településen belüli elhelyezkedésük, valamint az agyagos altalaj nedvességmegtartó képessége alapján úgy véljük, hogy ezek a beásások bőraru és textil-ia előállításához használt állati és növényi alapanyagok előkészítésére szolgáló áztatógödrök lehettek. Erősíti ezt a feltételezést az is, hogy az objektumok közelében, az előző évhez hasonlóan, kibontottunk egy nagyjából 1 m átmérőjű, hengeres falú, 5,5 m mélységű kutat is. A beásások egykori funkciójára a betöltésükből vett nagy mennyiségű földminta kémiai elemzése adhat választ.

Az egyik hosszúkás gödör esetében másodlagos funkciót is azonosíthattunk. A részben már betöltődött objektum felső rétegéből egy edénymelléklettel ellátott, zsugorított temetkezés került elő.

A terület ÉK-i sarkában mintegy 70 m hosszan a település tájolásával megegyezően, egy kettős-hármas osz-

lophelyekből álló cölöplyuksort találtunk. A korszakra keltezhető objektumok kizárólag az oszlopsortól DNy-ra helyezkedtek el. Minthogy a cölöplyukakból leletanyag nem került elő, valamint az ettől a résztől É-ra eső terület az évtizedekkel korábbi bányaművelés elpusztította, mindössze feltételezhető, de nem bizonyítható, hogy az oszlopsor a település egykori lezárásához tartozott.

A 2007. évi felület kutatásával párhuzamosan pótlólagos feltárásokat végeztünk a 2005. évi ásatási területen, amelyen idén már bányászati tevékenység folyt. Az előző évek dokumentációja alapján valószínűsíthető volt, hogy ezen a részen a 2006-ban feltárt egyedülálló áldozati kutakkal megegyező, szintén kilenc beásásból álló objektumcsoport található. Ezeknek az objektumoknak a teljes feltárását az adott év őszi esőzései tették lehetetlenné. A megbízóval folytatott egyeztetést követően lehetőségünk nyílt két gödör újbóli szondázó feltárására. Ennek során világossá vált, hogy a beásások mélysége jóval meghaladja a bányaművelés első szintjének mélységét, ezért kiemelt figyelmet fordítottunk erre a területre a kitermelése során. Ennek köszönhetően az agyagkitermelés első fázisát követően azonosítani tudtuk mind a kilenc, részben kiásott objektumot és lehetőségünk nyílt a gödrök megmaradt részének teljes feltárására. A munkálatok során egyértelművé vált, hogy a beásások nagyméretű, szisztematikusan elhelyezett edénydepókkal, állatvázdarabokkal előkészített, egymástól steril rétegekkel elválasztott, ismétlődő régészeti jelenségeket tartalmazó botroszok. Az objektumcsoport kiemelkedő jelentősége, hogy a 2006-ban feltárt egyedülálló régészeti megfigyelés egyazon településen belüli ismétlődését sikerült azonosítanunk.

A 4–4,5 m mély áldozati kutak feltárását nagyban nehezítette az erőteljes talajvízbetörés. A jelenség fontossága abban rejlik, hogy a területre napjainkban, természetes állapotában 3,5–4 m mélységben húzódó talajvíztükör jellemző. Ez a talajvízszint a bányaműveléshez kapcsolódó folyamatos szivattyúzás következtében tovább csökken, így a több mint 5 m mélységű, egykori kutak kibontása során sem észleltünk vízszivárgást. A botroszokban megjelenő talajvízre a bányaprofilban megfigyelhető geológiai rétegsorok adtak magyarázatot. A lelőhely területét keresztülvágja egy, a késő rézkor idejére már feltöltődött, pleisztocén folyómeder, amely ezen a részen erőteljes vízer jelenséget eredményez. Az egykori folyómeder meanderei jól megfigyelhetők a környező, mezőgazdasági művelés alatt álló területekről és a lelőhelyről készült légi fotókon is.

Munkatársak: Lajtos Tamás és Szécsényi Zoltán.

A leletanyag feldolgozás után a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

SERLEGI GÁBOR – FÁBIÁN SZILVIA

2. Acsád, Budkai-dűlő

(Vas megye) Ró

2007. április 15-én végeztünk terepbejárást a dűlőben. A felszíni gyűjtés során nagy mennyiségű lelet-, illetve